

Карлина Оксана. Женщины в общественной жизни Волыни в 30–60-х гг. XIX в. На основе анализа мемуарных источников и социального контекста раскрыто активное втягивание женщин в общественную жизнь, обусловленное приспособлением всего шляхетского социума к комплексу новых внешних условий, которые складывались на Волыне в 30–60-х гг. XIX ст. Шляхетская семья не только входила в процесс модернизации страны, но и сама была продуктом модернизации, в ходе которой возникала новая социальная идентичность. Хорошее образование, определенная личная свобода в воспитании содействовали формированию в женщин собственной жизненной позиции. В статье показано, что, несмотря на существующие политические, социальные и моральные ограничения, женщины использовали не только традиционные для своего пола формы гражданской активности – благотворительность, заботу о больных и немощных, воспитание и образование детей, но и прибегали к действенным формам борьбы: участие в тайных обществах и манифестациях.

Ключевые слова: тайное общество «Союз польского народа», Ева Фелинска, политические манифестации, Январское восстание 1863 г., Волынская губерния.

Karlina Oksana. Women in Public Life of Volyn (30–60^{ies} of 19th Century). The article considers the involvement and participation of women in the public life of the community inspired by the processes of adaptation of nobility to the new range of external relationships in Volyn in 30–60^{ies} of the 19th cent. The analysis has been done on the basis of the memoir sources and in the social context of that time. Families of the nobles were not only involved into the modernization processes, but they also were the product of that modernization and contributed greatly to the emergence of a new social identity. Good education and certain freedom of personality in the bringing-up process in family promoted the formation of personal social values in women and gave them the opportunity to demonstrate not only traditional for their sex forms and ways of social activity (charities, caring for the sick and disabled, bringing up and educating children), but also to take part in active struggle, joining secret societies and participating in various manifestations.

Key words: secret society «Polish People Union», Eva Felinska, political manifestations, January Rebellion of 1863, Volynian Gubernia (province).

Стаття надійшла до редколегії
21.05.2014 р.

УДК 94:[271.4-788:37-051](477.82)«18»

Станіслав Волощенко

Світські викладачі Володимирської василіанської повітової школи в першій третині XIX ст.

У статті представлено колективний портрет світських викладачів Володимирської василіанської повітової школи в першій третині XIX ст. Схарактеризовано їх територіальне і станове походження, вікові характеристики, час перебування в навчальному закладі, а також обов'язки.

Ключові слова: унійна церква, василіанський чин, Володимирська василіанська повітова школа, світські викладачі.

Постановка наукової проблеми та її значення. Інтелектуальною елітою унійної церкви був василіанський чин, монахи якого займалися душпастирською, освітньо-виховною, науковою та видавничою діяльністю. Особливої уваги заслуговує висвітлення освітньо-виховної діяльності чину, без чого неможливо повністю осягнути його впливу на суспільне життя. Діяльність Володимирського василіанського колегіуму, згодом перетвореного на повітову школу, від його заснування наприкінці XVII ст. і до закриття у 1831 р. сприяла піднесенню освітнього рівня народу. Без усебічного вивчення історії василіанського шкільництва у Володимирі неможливо вповні зрозуміти духовну культуру Волині модерного періоду, а також і суспільну затребуваність василіанської освіти на цих теренах. Вивчення викладацької спільноти цього навчального закладу, зокрема реконструкція колективного портрета його світських викладачів, дасть змогу зробити висновки стосовно відкритості василіанських навчальних закладів до залучення в освітньо-виховний процес осіб, які виводилися з-поза черневого середовища.

Аналіз досліджень цієї проблеми. Починаючи від часу остаточної ліквідації унійної церкви та василіанського чину в межах Російської імперії (1839 р.) й завершуючи радянським періодом, василіанський чин та його освітньо-виховна діяльність зазвичай висвітлювали в дусі надмірного критицизму чи з позицій соціально-економічної історії. Акцентували увагу також на негативних сторонах життя ченців, особливо на виявах духовного та морального занепаду в їхньому середовищі. Історики другої половини XIX – початку XX ст., віддаючи належне шкільництву василіан, наголошували на негативних наслідках «полонізаторської» діяльності ченців [9; 10; 17; 25; 34, с. 48–63]. На сучасному етапі досліджень василіанського шкільництва не відкидається факт пропольської орієнтації освіти, проте історики відзначають і його позитивні наслідки [4–8; 11; 12; 18; 27].

Об’єкт нашого дослідження – світські викладачі Володимирської василіанської повітової школи (до 1803 р. – колегіуму). Хронологічні рамки статті охоплюють першу третину XIX ст. Вибір нижньої межі дослідження – початок століття, зумовлений проведенням у цей час загальноросійських освітніх реформ, унаслідок чого василіанський колегіум у Володимирі був реорганізований відповідно до нових правил у повітову школу і включений до системи народної освіти Російської імперії. Саме в цей час серед корпорації викладачів-ченців з’являються викладачі-миряни, відомості про яких збережені в найраніших формулярних списках (1803 р.), які вдалося виявити й опрацювати [24, арк. 38–41]. Верхня межа зумовлена закриттям навчального закладу царською владою у 1831 р.

Виклад основного матеріалу й обґрунтування отриманих результатів дослідження. Чин Святого Василя Великого заснував київський митрополит Йосиф Вельямин Рутський 1617 р. В основу нового чернечого згромадження було покладено духовність Святого Василя Великого, законодавство римо-католицьких чернечих орденів та спосіб монашого життя Східної церкви [13, с. 79]. Головною рисою цього об’єднання була централізація, яка передбачала підпорядкування всіх монастирів духовній владі одного настоятеля із числа ченців – протоархімандрита [13, с. 86–87].

Невдовзі після заснування чину відкриваються перші василіанські навчальні заклади, метою яких було виховання майбутніх священиків, а також школи для духовної формації ченців (новіціати), де відбувалася підготовка кандидатів, котрі готувалися до прийняття чернечого постригу. Також виникають школи для молоді в Полоцьку, Вітебську, Жидичині, Мінську, Новогрудку, Холмі [1, с. 75–76].

Не минула освітньо-виховна місія й володимирських василіан. Свій початок Володимирський василіанський колегіум бере ще задовго до Берестейської унії – із церковно-парафіяльної школи, що діяла при Свято-Успенському кафедральному соборі. Її первісним та основним завданням було готувати освічених священнослужителів, проте в її стінах могла навчатися і світська молодь. Першу згадку про цю школу датовано 1586 р. [8, с. 75] Невдовзі після Берестейської унії володимирський єпископ Іпатій Потій призначає на утримання школи 2,5 тис. злотих [2, с. 389], а 1609 р. реформує навчальний заклад [34, с. 59]. Наступних змін школа зазнала в роки єпископства Йоакима Мороховського (1613–1631), котрий наблизив її до типу шкіл, якими правили єзуїти. У 1690-х рр. володимирський владика Лев Шлюбич-Заленський (1678–1695) дозволив очолити школу василіанам. Із цього часу заклад починає іменуватися колегіумом; він складався із чотирьох класів, до яких додано філософський курс [8, с. 81]. 1728 р. київський митрополит і володимирський єпископ Лев Кишка встановив фондуш для утримання дітей убогих парафіяльних священиків, який складав 66 500 злотих у рік із сіл Ласків та Орань [23, арк. 36 зв.]. 8 листопада 1746 р. польський король Август III надав василіанам привілей на утримання у Володимирі «латинських шкіл», де б могли викладатися науки «inclusive do filozofii». Колегіум зберігав усі пільги й привілеї, звичні для навчальних закладів подібного типу. Під загрозою грошової пені в розмірі 1000 червоних злотих та інших санкцій було заборонено будувати інші школи й у Володимирі, і на відстані 5 миль від нього [2, с. 458]. Трохи згодом, 1768 р., король Станіслав Август підтвердив привілей Августа III [2, с. 459–460]. У цей час колегіум стає шестикласним (інфіма, граматики, синтаксис, поезія, риторика, філософія). Викладали також німецьку мову. Навчально-виховний процес і сама модель шкільництва у Володимирському колегіумі була перейнята в єзуїтів [26, с. 251].

В останній чверті XVIII ст. освітня модель василіан зазнає певних змін. Вони полягали в тому, що навчально-виховний процес починає ґрунтуватися на вивченні природничо-математичних наук, а також історії та права. Також активно починають вивчати західноєвропейські мови: німецьку, англійську, французьку та італійську. Можна сказати, що вказана освітня система спиралася на прита-

манний просвітницьким ідеалам утилітаризм. Головною засадою нової освіти було проголошено принцип свободи особистості, а завданням школи – виховання громадянина-патріота без огляду на конфесійну належність учнівського складу [25, с. 496–497].

Після ліквідації 1773 р. Товариства Ісуса монополістами в царині освіти на Правобережній Україні стали василіани, чий навчально-виховні заклади становили 26 % від загального числа монастирських освітніх осередків. Вони, зокрема, утримували 13 училищ для світського юнацтва [9, с. 80]. Можна виокремити чотири типи навчальних закладів, які провадили в останній чверті XVIII ст. отці-василіани: парафіяльні школи, колегіуми для світської молоді, семінарії для духовенства та школи новіціату [16, с. 274].

Упродовж 1803–1804 рр., після загальноросійської освітньої реформи, наявні навчальні заклади були реорганізовані відповідно до нових правил і включені до системи народної освіти. Указ від 26 січня 1803 р. (№ 20.597) «Про влаштування училищ» окреслював загальні орієнтири освітньої реформи, визначав попередні правила просвітницької діяльності, запроваджував ступеневу систему навчання, устанавлюючи такі типи навчальних закладів: парафіяльні, повітові, губернські школи-училища, а також центральний університет, якому були підзвітні всі названі вище ланки [14, с. 442].

Згідно з указом «Про заснування навчальних округів» (№ 20.598), територію Російської імперії було поділено на шість округів, підконтрольних відповідним університетам. Навчальні заклади Київської, Волинської та Подільської губерній увійшли до Віленського навчального округу. Встановлювали централізовану ступеневу підпорядкованість: міністерство народної освіти – опікун університету й округу – Віленський університет – гімназія – повітове училище – парафіяльна школа [14, с. 442]. Тому з 1803 р. навчальний заклад у Володимирі підпорядковується Віленському університету й перейменовується в повітову школу [8, с. 86]. У лютому 1830 р. унаслідок епідемії холери його тимчасово закривають. Проте коли лихоліття минає, двері закладу так і не відчиняються через ліквідацію, яка настала в 1831 р. і була зумовлена подіями Польського повстання 1830–1831 рр. [11, с. 122].

Викладачі Володимирської повітової школи в першій третині XIX ст. були здебільшого ченцями місцевої обителі (44 із 57 осіб). Викладачів світського стану в навчальному закладі було набагато менше. Унаслідок наукових пошуків удалося встановити інформацію про 12 осіб, які не належали до василіанського чину. Варто зазначити, що ще в 70–90 рр. XVIII ст., зокрема в період існування Едукаційної комісії, педагогічний персонал Володимирського колегіуму складався лише із ченців. Проте з початком XIX ст., разом із реформами освітньої системи Російської імперії, з'являються серед викладачів і світські особи.

Насамперед потрібно з'ясувати їх територіальне походження. Вони здебільшого були уродженцями місцевостей, які в першій третині XIX ст. належали до Волинської губернії. З одинадцяти осіб, для яких у формулярних списках указане місце їх народження, п'ятеро походили з Волині, зокрема з Володимирського та Луцького повітів. Четверо були вихідцями з інших губерній Російської імперії (Гродненської, Подільської, Харківської). У повітій школі навчали також двоє – Й. Гульніцький та А. Додольський – уродженців Галичини, яка на той час належала до Австрійської монархії [3; 11; 22; 28; 29; 32; 35].

За становим походженням світські викладачі Володимирської повітової школи були вихідцями з дворянства або з духовенства. Зокрема, семеро з них походили з дворянських сімей. У формулярному списку О. Народославського, який походив із дворянства, зазначено, що станом на 1828 р. він володів с. Овлочином Володимирського повіту Волинської губернії [30, с. 469]. Із духовенства походили лише І. Климович та С. Шумакевич. А. Сайкович був дворянином, хоч і народився у священницькій сім'ї. Станове походження двох осіб – А. Додольського та І. Яворського – у джерелах не зафіксовано [3; 11; 22; 28; 29; 32; 35].

Аби стати викладачем парафіяльної чи повітової школи, потрібно було, згідно з вимогами нового законодавства Російської імперії, закінчити повітову чи підокружну школу. Майбутні викладачі володимирського навчального закладу зазвичай здобували освіту в закладах, розташованих поблизу місця їх народження. Уродженці Галичини А. Додольський та Й. Гульніцький закінчили Львівський університет. П. Грабовський, який походив із Харківської губернії, був випускником Харківського колегіуму, а К. Міллер, що народився на теренах Гродненської губернії, – абсолювентом гімназії в Білій Підляській. Уродженці Волині також навчалися в місцевих начальних закладах: Кременецькій гімназії (І. Круликовський) та ліцеї (А. Сайкович), Волинській духовній семінарії (І. Климович),

Замойському ліцеї (О. Народославський). Натомість Варшавський піярський колегіум закінчив В. Конарський, що походив із теренів Поділля [3; 11; 22; 28; 29; 32; 35].

Таблиця 1

Світські викладачі Володимирської василіанської повітової школи в першій третині XIX ст.

[3; 11; 22; 28; 29; 32; 35]

Прізвище, ім'я	Рік народження	Місце народження	Походження	Місце навчання	Згадка про викладання
Грабовський Павло	1778	Харківська губернія, Росія	дворянське	Харківський колегіум	1803–1806
Гульницький Йосиф	1790	Львів, Австрія	дворянське	Львівський університет	1821–1828
Додольський Адальберт	1786	Львів, Австрія	?	Львівський університет	1809
Климович Ігнатій	1804	Володимирський повіт, Волинська губернія, Росія	духовне	Волинська духовна семінарія	1825–1828
Конарський Войцех	1801	Подільська губернія, Росія	дворянське	Варшавський піярський колегіум	1824–1827
Круликовський Іван	1787	Волинська губернія, Росія	дворянське	Кременецька гімназія	1827–1831
Міллер Казимир	1791	Гродненська губернія, Росія	дворянське	Біло-Підляська гімназія	1823–1831
Народославський Онупрій	1785	Волинська губернія, Росія	дворянське	Замойський ліцеї	1826–1831
Сайкович Антоній	1801	Волинська губернія, Росія	духовне, дворянське	Кременецький ліцеї	1825–1826
Сарницький Франциск	1784	м. Брест, Гродненська губернія, Росія	дворянське	?	1803
Шуманевич Северин	1785	Володимирський повіт, Волинська губернія, Росія	духовне	?	1805–1831
Яворський Іван	?	?	?	?	1809

Світські викладачі Володимирської повітової школи навчали в ній, маючи від 24 до 45 років. Середня тривалість їхнього викладання в стінах цього навчального закладу не перевищувала 5 років. Проте інколи траплялися винятки: С. Шумакевич викладав понад 26 років, К. Міллер – 8 років, а Й. Гульницький – 7 років [3; 11; 22; 28; 29; 32; 35].

Дослідниця історії православних колегіумів України XVII – початку XIX ст. Л. Посохова виділяє в структурі викладацького складу «професійних викладачів», тобто тих, які не змінювали виду своєї професійної діяльності, а переходили працювати на посади викладачів до інших навчальних закладів [15, с. 241]. До цієї групи належать П. Грабовський, В. Конарський, І. Круликовський, К. Міллер, А. Сайкович та С. Шумакевич, у формулярних списках яких наведено відомості про те, що вони до викладання у Володимирі вчителювали в різних школах Віленського навчального округу. Наприклад, І. Круликовський із 1813 р. викладав малювання в Житомирі [33, арк. 244], К. Міллер із 1818-го – французьку мову [31, арк. 355] у Любешові, а С. Шумакевич із 1804-го – російську в Любарі [31, арк. 353]. Й. Гульницький, закінчивши 1804 р. Львівський університет, займався приватною освітою дітей дворянства, а вже з 1825-го перейшов на посаду вчителя німецької мови у Володимирську василіанську школу [30, арк. 471]. Отже, педагогічна діяльність для них стала основним заняттям, і кар'єрний ріст був безпосередньо пов'язаний із працею в тих чи тих навчально-виховних закладах Правобережної України.

Світські викладачі переважно викладали дисципліни гуманітарного спрямування. Курс російської мови читали П. Грабовський, І. Климович і С. Шумакевич; німецької та французької – Й. Гульницький, В. Конарський, К. Міллер, О. Народославський і Ф. Сарницький. І. Круликовський та А. Сайкович викладали малювання. Викладачам, що навчали російської мови, водночас доручали викла-

дати Закон Божий для учнів православного віровизнання. Варто зауважити, що філологічні дисципліни користувалися попитом, оскільки викладали їх у всіх класах досліджуваного навчального закладу [20, арк. 140 зв.–147]. Можна припустити, що викладачі-миряни в цьому аспекті були затребувані. Заробітна платня і ченців, і світських осіб становила 300 рублів, проте викладачі російської мови й Закону Божого отримували 400 рублів [19, арк. 522]. Варто відзначити, що лише викладачів-мирян неодружених забезпечували житлом. У матеріалах візитації Володимирської повітової школи 1818 р. міститься план будівлі, згідно з яким у правому крилі школи було відведено три кімнати для світських викладачів [21, арк. 24].

Висновки. Унаслідок дослідження було з'ясовано загальні характеристики життєвого шляху світських викладачів Володимирської василіанської повітової школи в першій третині XIX ст., що дає змогу реконструювати їх колективний портрет. Василіанські колегіуми на Правобережній Україні після проведення загальноросійських освітніх реформ стали залучати в освітньо-виховний процес світських викладачів. У першій третині XIX ст. у Володимирській повітій школі таких було 12 осіб. За територіальним походженням вони походили переважно з теренів Волинської губернії, проте були вихідці з інших губерній Російської імперії, а також із Галичини, яка на той час перебувала в складі Імперії Габсбургів. За становим походженням світські викладачі були вихідцями з дворянського та духовного станів. Майбутні викладачі зазвичай здобували вищу освіту в навчальних закладах, розташованих поряд з їхніми родинними місцевостями. Світськими викладачами були особи 24–45-річного віку, середня тривалість їхнього викладання в стінах Володимирської повітової школи не перевищувала п'ять років.

Викладали вони переважно дисципліни гуманітарного спрямування.

Джерела та література

1. Антонюк Г. Шкільна освіта в Україні в епоху бароко (Василіанські школи в системі навчальних закладів України у період XVII–XVIII століть) / Галина Антонюк // Київська Церква. – Київ ; Львів : [б. в.], 2000. – № 5 (11). – С. 73–78.
2. Архивъ Юго-Западной Россіи, издаваемый временною комиссією для разбора древнихъ актовъ, височайше учрежденною при Киевскомъ, Подольскомъ и Волынскомъ генераль-губернаторѣ. – Киевъ : [б. и.], 1871. – Ч. I. – Т. IV. – 846 с.
3. Владимирскій-Будановъ М. Ф. История императорскаго университета св. Владимира / М. Ф. Владимирскій-Будановъ. – Киевъ : [б. и.], 1884. – Т. I. – С. 27.
4. Дверницкій Е. П. Памятники древняго православія въ г. Владимирѣ-Волинскомъ / Е. П. Дверницкій. – Киевъ : [б. и.], 1889. – 63 с.
5. Звідомлене управи української народної школи ім. Шевченка у Володимирі Волинським за 1916/17 рік. – Володимир-Волинський, 1917. – 42 с.
6. Крыжановскій Е. Матеріали для истории народнаго образования: Приложение къ статьѣ: «Учебныя заведенія въ русскихъ областяхъ Польши въ періодъ ея раздѣловъ» / Е. Крыжановскій // Киевская Старина. – 1882. – Т. II (май–іюнь). – С. 276–307, 451–497.
7. Крыжановскій Е. Учебныя заведенія въ русскихъ областяхъ Польши въ періодъ ея раздѣловъ / Е. Крыжановскій // Киевская Старина. – 1882. – Т. I (февр.–мартъ). – С. 262–300, 441–478.
8. Левицкій О. Историческое описаніе Владиміро-Волынскаго Упенскаго храма / Орестъ Левицкій. – Киевъ : [б. и.], 1892. – 132 с.
9. Лось В. Освітня та видавнича діяльність Греко-Католицької Церкви (Правобережна Україна першої третини XIX ст.) / Валентина Лось // Рукописна та книжкова спадщина України: Археографічні дослідження унікальних архівних та бібліотечних фондів / Нац. б-ка України ім. В. І. Вернадського, Ін-т рукопису. – К. : [б. в.], 2005. – Вип. 10. – С. 75–90.
10. Лось В. Уніатська Церква Правобережної України кінця XVIII – початку XIX століття: історіографія проблеми // Рукописна та книжкова спадщина України: Археографічні дослідження унікальних архівних та бібліотечних фондів / Нац. б-ка України ім. В. І. Вернадського, Ін-т рукопису. – К. : [б. в.], 2007. – Вип. 11. – С. 151–170.
11. О. Л [Левицкій О]. Къ истории Владиміро-Волынскаго базилианскаго училища / О. Л // Киевская Старина. – 1892. – Т. XXXIX (окт.). – С. 121–122.
12. Петровъ Н. Очеркъ истории Базилианскаго Ордена въ бывшей Польшѣ / Николай Петровъ // Труды КДА. – 1870. – Т. XI. – Ч. V. – С. 428–494 ; Ч. VIII. – С. 373–436 ; Ч. XI. – С. 343–409 ; 1871. – Т. XII. –

- Ч. II. – С. 295–374 ; Ч. V. – С. 225–317 ; Ч. VI. – С. 480–554 ; Ч. VII. – С. 118–189 ; 1872. – Т. XIII. – Ч. I. – С. 3–85 ; Ч. II. – С. 161–272.
13. Підручний П. Початки Василянського Чину і Берестейська унія / Порфирий Підручний // Берестейська унія та внутрішнє життя Церкви в XVII ст. : матеріали Четвертих «Берестейських читань» (Львів, Луцьк, Київ, 2–6 жовт. 1995 р.). – Львів : [б. в.], 1997. – С. 79–101.
 14. Полное собрание законов Российской империи. – Т. XXVII: 1802–1803 гг. – СПб. : [б. и.], 1830. – 1122 с.
 15. Посохова Л. Ю. На перехресті культур, традицій, епох: православні колегіуми України наприкінці XVII – на початку XIX ст. : монографія / Л. Ю. Посохова. – Х. : ХНУ ім. В. Н. Каразіна, 2011. – 400 с.
 16. Савич А. А. Нариси з історії культурних рухів на Україні та Білорусі в XVII–XVIII ст. / А. А. Савич // Всеукраїнська академія наук : зб. іст.-філол. від. – К. : [б. в.], 1929. – Ч. 90. – 333 с.
 17. Саламаха М. П. Освітня діяльність Чину Св. Василя Великого на Правобережній Україні кінця XVIII – першої третини XIX ст. / М. П. Саламаха // Наукові записки. Сер. : Історичне релігієзнавство. – Острог : [б. в.], 2011. – Вип. 4. – С. 170–180.
 18. Теодорович Н. И. Городъ Владиміръ Волынской губерні въ связи съ исторіей Волынской іерархіи / Н. И. Теодоровичъ. – Почаевъ : [б. и.], 1893. – 269 с.
 19. Центральний державний історичний архів України, м. Київ (далі – ЦДІАК України), ф. 707 : Управление Киевского учебного округа, оп. 314, спр. 14, 1823, 657 арк.
 20. ЦДІАК України, ф. 707, оп. 314, спр. 2, 1826, 199 арк.
 21. ЦДІАК України, ф. 707, оп. 314, спр. 37, 1818, 792 арк.
 22. ЦДІАК України, ф. 707, оп. 314, спр. 5, 1803, арк. 16 зв., 36 ; спр. 6, 1805, арк. 169 зв. ; спр. 3, 1810, арк. 103 ; спр. 7, 1815, арк. 66 зв. ; спр. 16, 1815, арк. 106 зв. ; спр. 37, 1818, арк. 491 зв. ; спр. 2, 1819, арк. 129 ; спр. 2, 1826, 138 зв.
 23. ЦДІАК України, ф. 707, оп. 314, спр. 5, 1815, 84 арк.
 24. ЦДІАК України, ф. 707, оп. 314, спр. 5, 1803, 175 арк.
 25. Яковенко Н. Нарис історії середньовічної та ранньомодерної України. – 4 вид., переробл. й розширене / Наталя Яковенко. – К. : [б. в.], 2009. – 584 с.
 26. Яковенко Н. Учні Луцького й Острозького єзуїтських колегіумів (спроба «колективного портрета») / Н. Яковенко // Дзеркала ідентичності. Дослідження з історії уявлень та ідей в Україні XVI–XVIII століття. – К. : [б. в.], 2012. – С. 249–290.
 27. Яроцькій Я. В. Ревизія Владимирской Базиліанской школы въ 1803 году / Я. В. Яроцькій // Тр. О-ва изслѣдователей Волыни. – Житомиръ, 1902. – Т. I. – С. 22–32.
 28. Biblioteka Czartoryskich. – Sygn. 3443 IV. – К. 268; Sygn. 3444 IV. – К. 933–934v, 991 ; Sygn. 3445 IV. – К. 1295 ; Sygn. 3447 IV. – К. 5, 7, 17.
 29. Biblioteka Jagiełłowska. Oddział rękopisow. – Sygn. 6340 IV. – К. 29 ; Sygn. 6341 IV. – К. 190.
 30. Lietuvos Valstybės Istorijos Archyvas (далі – LVIA), ф. 567 : Управление Виленского учебного округа (1775–1919), оп. 2, спр. 2252, 1827, 498 арк.
 31. LVIA, ф. 567, оп. 2, спр. 1457, 1827, 575 арк.
 32. LVIA, ф. 567, оп. 2, спр. 1457, арк. 355–356 ; спр. 1632, арк. 68, 71, 105 ; спр. 2252, арк. 463–465 ; 469–472 ; спр. 2720, арк. 243–247 ; спр. 6511, арк. 312–315.
 33. LVIA, ф. 567, оп. 2, спр. 2720, 1830, 678 арк.
 34. Wojnar M. Basilian Scholars and Publishing houses / M. Wojnar // Analecta OSBM. – Romae, 1974. – Sec. II. – Vol. IX (XV). – Fasc. 1–4. – P. 64–94.
 35. Wołyniak. Bazylianie we Włodzimierzu i Tryhorach / Wołyniak. – Kraków, 1912. – S. 114, 116, 128.

Волощенко Станислав. Светские преподаватели Владимирской базилианской уездной школы в первой трети XIX ст. В статье представлен коллективный портрет светских преподавателей Владимирской базилианской уездной школы в первой трети XIX ст. Охарактеризованы их территориальное и сословное происхождение, возрастные характеристики, время пребывания в учебном заведении, а также обязанности.

Ключевые слова: униатская церковь, базилианский орден, Владимирская базилианская уездная школа, светские преподаватели.

Voloshchenko Stanislav. Secular Teachers of Vladimir Basilian County School in the First Third of the Nineteenth Century. This paper presents a collective portrait of secular teachers Vladimir Basilian county schools in the first third of the nineteenth century. It was characterized their territorial and class origin, age characteristics, time of being at school and also responsibilities.

Key words: Uniate Church, the Basilian Order, Vladimir Basilian county school, secular teachers.

Стаття надійшла до редколегії
16.05.2014 р.